

Nr 1006

Av herr **Pettersson, Karl**, och fröken **Stenberg**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 48, med förslag till lag om tillfällig vattenreglering under år 1970.*

(Lika lydande med motion nr 1165 i Andra kammaren)

I Kungl. Maj:ts proposition nr 48: 1970 föreslås en lag, enligt vilken Kungl. Maj:t kan lämna tillstånd att tillfälligt sänka vattenståndet vid befintliga kraftverks- och regleringsdammar under vad som eljest är lagligen gällande.

Centrala driftledningen har i skrivelse hemställt att Kungl. Maj:t i förslag till lag skall medge att "tekniskt tillgängliga vattenkraftresurser" få tas i anspråk utan föregående prövning av vattendomstol.

Den nuvarande allvarliga situationen för landets kraftförsörjning har fört med sig att ett lagförslag antagits om elransonering, och beslut skall fattas om sådan ransonering från och med den 12 mars 1970.

Situationen är oroande beträffande försörjningen med elkraft, men detta oaktat torde det ur rättssäkerhetssynpunkt böra göras vissa påpekanden beträffande det i proposition nr 48: 1970 intagna lagförslaget och de konsekvenser, som kan drabba enskilda sakägare vid ett införande av lagförslaget utan att vidtaga erforderliga ändringar.

Enligt förslaget kan det finnas möjlighet att tidigare av Kungl. Maj:t avslagna ansökningar om utökning av regleringsåtgärder på nytt kan aktualiseras och i skydd av denna "krislag" få komma till utförande. Samma förhållande kan inträffa med ärenden, som avgjorts av vattenöverdomstolen men av sökanden icke fullföljts till Kungl. Maj:t.

Skadorna har i dessa fall bedömts vara av sådan storleksordning att regleringsåtgärderna icke ansetts tillåtliga.

Sådana åtgärder kan bl. a. vara tillfälliga vattenregleringar.

För att bevisa dessa förhållanden kan såsom exempel anföras ansökan om tillfällig vattenreglering av Kultsjön.

Tillfällig vattenreglering av Kultsjön

Kultsjön är det näst översta vattenmagasinet i Ångermanälvens flodsystem. Ansökan om reglering inkom den 22 4. 1953. Mellanbygdens vattendomstol lämnade i dom 27.5. 1958 tillstånd till en reglering av sjön mellan nivåerna +4 och -1 m = 5 m amplitud och ogillade samtidigt en begäran

om att till Kungl. Maj:t hänskjuta frågan om ytterligare 2 m avsänkning till —3 m. Domen fastställdes av vattenöverdomstolen den 16.11. 1964.

Regleringstillståndet togs i anspråk under år 1959. Det skall tilläggas att Kungl. Maj:t i beslut 1.2. 1957 med stöd av 4 kap. 13 § vattenlagen förbehållit sig rätten pröva huruvida hinder mot Kultsjöns reglering förelåg.

Kungl. Maj:t har vid behandlingen av ansökan, som därvid avsåg reglering mellan +4 och —3 m, uttalat att hinder mot det ansökta regleringsföretaget vid uppdamning till +4 m och sänkning till höjden —3 m från de synpunkter som vid prövning enligt 4 kap. 13 § vattenlagen skulle beaktas förelåg.

Kungl. Maj:t fann jämväl, att av samma orsaker hinder mötte mot reglering av Kultsjön även om sänkningen begränsades till —1 m, men att på grund av allmänna intressen ett till —1 m begränsat företag kunde tillåtas mot att sökandena ställde sig åtskilliga villkor till efterrättelse.

Kultsjön har alltså redan fått regleras och kultsjöborna har fått göra stora uppoffringar av hänsyn till det allmänna intresset, då i och för sig ingen som helst reglering av sjön är tillåtlig jämlikt vattenlagen.

Sjön påverkas därjämte av regleringen av den uppströms belägna sjön Ransaren.

Fiske

Det ansökta regleringsföretaget vid sänkning till —3 m skulle ge 37 milj. kWh = 1 ‰ (en promille) av 1 normalårsförbrukning.

Detta ringa krafttillskott kan inte stå i proportion till den skada på fisket som man får i den redan hårt drabbade Kultsjön. Fiskeskadan torde bli bl. a. en reproduktionsskada som yttrar sig i flera år och i sämsta fall i flera fiskgenerationer.

Bl. a. finnes höljor vilka vid ytterligare avsänkning avskäres från sjön. Isen lägger sig på botten med syrebrist, kvävning och i värsta fall bottenfruset vatten och stor fiskeskada som följd.

Kungl. fiskeristyrelsen har 10.4. 1964 (vid den tidigare behandlingen av den tillfälliga avsänkningen) avgivit utlåtande vari uttalats bl. a. att den begärda utökningen av regleringen kan medföra avsevärd såväl kvantitativ som kvalitativ försämring av sjöns fiskebestånd samt att det är av synnerlig betydelse att den i Kungl. Maj:ts beslut 24.1. 1958 gjorda avvägningen mellan kraftverksintresset och fisket jämte övriga motstående intressen å andra sidan bibehålles.

Miljövård

Kultsjöbygden har genomgått en strukturomvandling på grund av sjöreglering som berövat bygden dess viktigaste näringsgren — fisket.

Man har satsat hårt på turismen och därför är man rädd om de naturvärden som finnes kvar.

Kultsjön är redan nu så hårt reglerad och miljön så skadad att varje ytterligare ingrepp medför en stor marginell skada.

Isförhållandena i trakten av exempelvis Saxnäs — där man lever i stor utsträckning på turismen — är redan på grund av regleringen ytterst labila, och en avsänkning med ytterligare 2 m skulle åstadkomma en skada på isarna i sådan utsträckning att de icke skulle gå att begagna.

Detta skulle medföra avbräck för turistnäringen inte bara tillfälligt, utan på sikt genom att bygden får dåligt rykte, och då blir verkningarna mångåriga.

Sammanfattning

Den föreslagna lagen om tillfällig vattenreglering under år 1970 bör således ej få tillämpas beträffande Kultsjön. Kultsjön och liknande regleringsföretag, vilka icke tidigare ansetts tillåtliga av Kungl. Maj:t eller vattenöverdomstolen, skall undantagas från de företag, vilka omfattas av den tillfälliga lagstiftningen.

Allmänt

Reglering av ett vattenmagasin i ett flodsystem har långtgående verkningar såväl i tiden som den geografiska utsträckningen. Det mest framträdande problemet är återfyllnaden av magasinet och nedanförliggande magasin, speciellt under vattenfattiga år och år därefter då viss konkurrens föreligger om tillrinningen för återfyllnad av magasinen.

Kraftintressenterna eftersträvar därvid största lönsamhet ofta med bortseende från motstående intressen. Givetvis sker detta inom den ram som gives av vattendomarnas regler beträffande vattenhushållningen. Det förefaller därför angeläget att vid tillstånd enligt den föreslagna lagen vattendomstol hade att föreskriva de villkor, som erfordrades ur miljövardssynpunkt och med hänsyn till andra motstående intressen. Bl. a. villkor som skall komma till efterrättelse redan under förestående avsänkings- och återfyllnadsperiod. På grund av i propositionen åberopad tidsnöd med behandling av ärenden kan sådan behandling i vattendomstol komma i efterhand. Ett villkor för tillåtlighet *skall* i sådana fall vara att vattenrättsdomaren har att fastställa de vattenhushållningsbestämmelser som skall gälla. I lagförslaget sägs att vattenrättsdomare bör tillfrågas. I propositionen sägs vidare att vattenrättsdomare bör tillfrågas angående vattenhushållningsbestämmelserna. En sådan åtgärd skall vara obligatorisk och det dispositiva ordet "bör" utbytas mot det indispositiva ordet "skall".

§ 12 i lagförslaget bör ändras så att frågor, vilka redan löper på provotid

i det ordinarie vattenmålet, om ifrågavarande objekt enligt 11 kap. 66 § 2 mom. vattenlagen automatiskt också skall omfatta den ytterligare skada som åvägabringas av den nu föreslagna utvidgningen av regleringen. Exempel på sådan skada är fiske.

Intages icke sådan ändring kan rättsförlust åstadkommas om sakägarna, på grund av att frågan löper på prøvotid i det ordinarie målet, tror att de ej behöver anmäla skada enligt 14 § i propositionens lagförslag.

Med stöd av vad här anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta

att den i Kungl. Maj:ts proposition nr 48 år 1970 föreslagna lagen om tillfällig vattenreglering under år 1970 ej får tillämpas på Kultsjön och liknande regleringsföretag, vilka icke tidigare ansetts tillåtliga av Kungl. Maj:t eller vattenöverdomstolen men av sökanden icke fullföljts till Kungl. Maj:t,

att 3 § i den föreslagna lagen ändras till — — — Tillstånd skall förbindas med särskilda villkor om vattenhushållning och annat. I samma paragraf tillägges: Vattenrättsdomare skall tillfrågas angående vattenhushållningsbestämmelser,

att tillägg göres till 12 § i lagförslaget så att frågor, vilka redan löper på prøvotid i det ordinarie vattenmålet, om ifrågavarande projekt enligt 11 kap. 66 § 2 mom. vattenlagen automatiskt också skall omfatta den ytterligare skada som åvägabringas av den föreslagna utvidgningen av vattenregleringen, samt

att åt vederbörande utskott uppdrages att utarbeta härför erforderlig författningstext.

Stockholm den 10 mars 1970

Karl Pettersson (m)

Gunvor Stenberg (m)